

BRNO

V ZELENI

B | R | N | O

OBSAH

1.	Park Špilberk	4 – 5
2.	Denisovy sady a park Studánka (dříve Františkov)	6 – 7
3.	Lužánky	8 – 9
4.	Tyršův sad	10 – 11
5.	Park na Moravském náměstí, Kolišti a předprostor Janáčkova divadla	12 – 15
6.	Schreberovy zahrádky	16 – 17
7.	Náměstí 28. října	18 – 19
8.	Slovanské náměstí	20 – 21
9.	Wilsonův les	22 – 23
Mapa města Brna		24 – 25
10.	Anthropos	26 – 27
11.	Björnsonův sad	28 – 29
12.	Kapucínské zahrady	30 – 31
13.	Komenského náměstí	32 – 33
14.	Konečného náměstí	34 – 35
15.	Kraví hora	36 – 37
16.	Letohrádek Mítrovských	38 – 39
17.	Obilní trh	40 – 41
18.	Park Pod Plachtami	42 – 43
19.	Sady Národního odboje (Šelepka)	44 – 45
Seznam použité literatury a podkladů		47

SLOVO ÚVODEM

Městská zeleň spolu s charakteristickým reliéfem a historickým utvářením města dává Brnu neopakovatelný ráz. Nalezeme zde prstenec historických parků obepínajících městské jádro, parkově upravená náměstí připojených obcí i zeleň velkých sídlišť z druhé poloviny 20. století navazujících na volnou krajinu.

V současné době tyto plochy zeleně plní nejen důležitou sociální funkci jako místa setkávání, sportu či relaxace, ale i ekologickou funkci ve formě biotopů pro faunu i flóru nacházející zde útočiště v rozsáhle zastavěném městském prostředí.

Bylo to právě Brno, kde byl v 18. století zpřístupněn úplně první veřejný park v českých zemích. V průběhu následujícího století a na počátku 20. století procházelo město bouřlivým rozvojem a zakládaly se mnohé parky. Neznamená to ovšem, že nové dnes již nevznikají, nejmladší z nich se veřejnosti otevřel v roce 2013.

Značná část parků prošla v posledních dvou desetiletích zásadními rekonstrukcemi. Jejich historická stopa zůstala zachována a zároveň byla podpořena jejich využitelnost a udržitelnost spolu s obnovenou strukturou porostů, aktualizované programové náplně a vybavenosti odpovídající současným nárokům na plochy zeleně. Snahou celé řady architektů bylo respektovat a podpořit křehký kontakt urbánního prostředí s přírodním, se současným zachováním atraktivity pro návštěvníky.

Vybrané texty k parkům i parkově upraveným plochám jsou jen stručným nástinem jedné z důležitých složek životního prostředí brněnské aglomerace. Skutečnost, že je zásadní i pro občany města, ukazuje jejich aktivní účast při projednávání jednotlivých návrhů na podobu zeleně, rostoucí návštěvnost a zvyšující se počet různých kulturních akcí pořádaných na těchto veřejných prostranstvích.

1. PARK ŠPILBERK

Hrad Špilberk, který se tyčí nad stejnojmenným parkem, byl postaven v polovině 13. století. Jednotlivé přestavby v průběhu následujících století měnily jeho tvář. Plnil funkci pevnosti, vězení i kasáren. Svahy okolo Špilberku zůstávaly dlouhou dobu ze strategických důvodů holé, pouze na dolních částech se pěstovalo víno a ovocné stromy.

V roce 1861, hned v den svého nástupu do funkce starosty, navrhl zřídit park na Špilberku významný brněnský rodák Christian d'Elvert. Autorem projektu se stal městský zahradník Antonín Šebánek. Základ původní kompozice činily proměnné cesty lemované alejemi na-

bízející vyhlídky na moravskou metropoli. V 80. letech 19. století park obohatil altán darovaný městu d'Elvertem a vyhlídkový gloriét.

V období dvou světových válek byl park poničen a ve druhé polovině 20. století poměrně zpustl a utrpěl necitlivými zásahy, například vyasfaltováním cest negativně ovlivňujícím vstřebávání dešťové vody a způsobujícím erozi a nedostatečnost závlahy porostů. Hrad Špilberk v roce 1959 opustila vojenská posádka a rok nato se do něj nastěhovalo Muzeum města Brna, které zde působí dodnes.

V roce 2015 byla dokončena 20 let trvající rekonstrukce parku dle ná-

na Moravě. Na místě bývalé požární nádrže z 60. let 20. století vzniklo jezírko s umělým vodopádem.

V roce 2014 byla za přispění a podpory města Brna spolkem „Vinice na Špilberku“ založena na jižním svahu hradního kopce vinice, kterou spolek provozuje.

Při procházce parkem lze obdivovat nejen působivé výhledy na město, ale také např. barokní sochu sv. Jana Nepomuckého, pomník Christiana d'Elverta, pomník italských příslušníků hnutí karbonářů, kteří zemřeli

ve špilberském vězení, pomník Pavla Křížkovského, skladatele a učitele Leoše Janáčka, a pomník Louise Raudita de Souches, vrchního velitele obránců Brna při švédském obléhání města v roce 1645.

Park, jenž má rozlohu 16,8 ha, byl – stejně jako hrad Špilberk – prohlášen za národní kulturní památku. Společně tvoří jednu z neopakovatelných pohledových dominant Brna, která je celoročně oblíbeným cílem obyvatel města i jeho návštěvníků.

vrhu architektky Evy Damcové. Ten vychází z prvotní podoby parku, zahradně-architektonickými prostředky naznačuje linii původního barokního opevnění, otevírá zajímavé pohledy na město a zároveň nezapomíná na multifunkční přínos zeleně.

V průběhu rekonstrukce byla odstraněna nevhodná či poškozená zeleň, vysázena nová včetně květinových záhonů, doplněn mobiliář a veřejné osvětlení. Došlo k úpravě cest podporujících zadržování dešťové vody v parku. Rekonstrukce se dočkal vyhlídkový altán, gloriety i dvě fontány. Nově bylo vybudováno hřiště na pétanque, dětské hřiště a první fitpark

2. DENISOVY SADY a PARK STUDÁNKA (dříve FRANTIŠKOV)

Denisovy sady mají rozlohu 2,7 ha a nachází se na jižních svazích Petrova. Ačkoliv se uvažovalo o vybudování parku na tomto místě již v roce 1805, kvůli napoleonským válkám byl založen až v letech 1814–1818 podle projektu Františka Kleina. Na počest

císaře dostal jméno Františkov. Hradební zdi obepínající v této době městské historické jádro byly částečně začleněny do kompozice parku a částečně odstraněny. Mezi vinnohrady, oranžerií, vyhlídkovou plošinou a kavárnou se Brňané mohli

procházet serpentinovitě se vinoucími cestičkami. Nechyběla ani dřevěná kolonáda či zahradní altán. Výrazným prvkem se stal památník míru ve tvaru obelisku, jehož autorem je Alois Ludwig Pichl. Na svazích pod promenádou byl posléze založen

Dřevěnou kolonádu nahradila v roce 1849 klasicistní sloupová, místo dřevěného zahradního altánu byl v roce 1880 postaven zděný Hudební pavilon a o sedm let později proběhla obnova obelisku poškozeného bleskem. Od roku 1919 nese park jméno Ernsta Denise, francouzského historika, bohemisty a zakladatele revue La Nation Tchèque (Český národ).

V roce 1941 byly Denisovy sady rozděleny prodloužením Husovy třídy. Menší část, kde se nachází stavba Fons salutis (pramen byl v té době již 47 let zaslepen), dostala název park Studánka.

Rekonstrukcí Hudebního pavilonu v roce 2000 a o rok později i sloupové kolonády odstartovala celková obnova areálu Denisových sadů. Realizovaný projekt architektů P. Hruši – P. Pelčáka a Z. Sendlera – V. Babky získal ocenění Obce architektů GRAND PRIX 2004. Park byl vyba-

ven novým autorským mobiliářem, novým veřejným osvětlením i slavnostním nasvícením obelisku a části hradeb. Vzniklo zde napajedlo pro ptáky a vodní kaskáda na schodech směrem k ulici Bašty. Značná část svahů je nyní osázena půdopokryvnými rostlinami.

V roce 2011 se z tuřanského letiště do Denisových sadů přestěhoval 12-metrový bronzový kříž, symbol připomínající návštěvu papeže Benedikta XVI. v Brně.

zemský herbář – botanická zahrada zaměřená na moravskou floru, jejíž součástí se stala i vinařská školka. V západní části Františkova, kde se nacházel údajně léčivý pramen, byla vybudována stavba Fons salutis (Pramen zdraví).

3. LUŽÁNKY

A scenic view of a park. In the foreground, a wooden fence with a horizontal rail and vertical posts stands over a small pond. A dirt path leads from the left towards the center, where a person is walking a dog. The background is filled with lush green trees and a clear blue sky with some clouds.

Prvním městským parkem v českých zemích se staly Lužánky vzniklé rozhodnutím císaře Josefa II. z jezuitských zahrad. Ty nahradily původní lužní les (odtud název parku) a jejich okrasná část byla zřízena v pravidelném francouzském stylu.

Přeměnu zahrad na veřejný park provedl Antonín Bisinger mezi lety 1786 až 1788. Zachoval francouzskou pravidelnou úpravu – čtvercovou osnovu a hlavní západovýchodní osu tvořenou širokou lipovou alejí. Pozdější úpravy (v roce 1812) mj. přinesly i zformování říčky Ponávky, protékající parkem, do umělých meandrů se dvěma jezírky a ostrůvky.

Velkých změn se Lužánky dočkaly po roce 1846, kdy se o ně začal starat významný tvůrce brněnských parků Antonín Šebánek. Kompozici ve francouzském stylu nahradil volnějším přírodně krajinářským stylem anglickým. Park rozšířil, vytvořil palouky s dominantami stromových skupin a ze svých cest po Evropě přivezl řadu dalších exotických dřevin, které použil jako základ botanického arboreta.

V roce 1855 byl v Lužánkách dostavěn novorenesanční pavilon s velkým sálem a restaurací (tzv. Kasino) dle projektu vídeňského architekta

L. Förstera. O pět let později obohatila blízké okolí pavilonu fontána se sousoším „Tři putti“ od sochaře F. Melnitzkého. Od roku 1948 budova slouží jako volnočasové centrum pro děti a mládež.

Poslední rozsáhlé rekonstrukce se Lužánky dočkaly v letech 1991 až 2012 podle projektu I. Otruby. Park byl obnoven v moderním duchu, se zachováním či znovunavrácením některých původních prvků. Tok říčky Ponávky, zatrubněný v letech 1909 až 1913, je nyní připomenut nově zrealizovanou souvislou vodotečí s cirkulačním oběhem z jezírka (retenční nádrže). Vodní koryto je překlenuto několika můstky a stalo se znovu atraktivním prvkem parku. Další terénní úpravy, výsadby stromů, keřů a půdopokryvných dřevin, společně se založením nových travnatých ploch, kvetoucích a podrostových luk vrátily Lužánkám charakter anglického parku. Byla dohotovena cestní síť, vybudován labyrint z keřů a nové úpravy se dočkalo i dětské hřiště. Lužánky se svou rozlohou cca 20 ha jsou nyní oblíbeným místem procházek, pikniků i různých sportovních aktivit například v nově zřízeném fitparku.

4. TYRŠŮV SAD

Tyršův sad (1,7 hektaru) se nachází v městské části Brno-střed mezi ulicemi Kounicova, Smetanova a Botanická. Na jeho místě stával původně městský hřbitov, který se rozprostíral od dnešní Sokolské ulice až po Antonínskou. Poslední pohřeb se zde uskutečnil v roce 1883, o několik let později se zde začaly stavět domy a mezi lety 1908 až 1912 byla část

zemřel na následky zranění utrpěných v bitvě u Slavkova (1805) a byl pohřbený na bývalém hřbitově.

Koncepční řešení obnovy parku (1999 – 2000) dle projektu I. Otruby upomíná na původní funkci místa jako hřbitova (nalézá se zde i novogotický litinový kříž z roku 1846). Prostor byl obohacen o loubí s popínavými dřevinami, trelážemi s růžemi a plošnými výsadbami trvalek, cibulovin a půdopokryvných dřevin. Severní část Tyršova sadu ozvláštnil vyvýšený záhon s hmatově či čichově zajímavými rostlinami pro nevidomé a slabozraké, doplněný názvy rostlin v Braillově písmu. Obnoveno bylo rovněž oplocení parku, který má časově omezenou přístupnost a na noc je zamykán.

Programová náplň dětského hřiště otevřeného v roce 2015 a nacházejícího se v jihozápadní části parku je reminiscencí na zde umístěný zoologický koutek. Hravé dřevěné skulptury ve tvaru např. jelena, páva nebo prasete rozvíjejí dětskou fantazii a zároveň i pohybové dovednosti nejmenších návštěvníků Tyršova sadu.

původního hřbitova přeměněna na veřejný park a školní botanickou zahradu.

V roce 1929 vznikl v jeho sousedství funkcionalistický Sokolský stadion. Park byl poté pojmenován podle Miroslava Tyrše, významného zakladatele tělocvičného spolku Sokol. K botanické zahradě v parku posléze přibyl v roce 1937 zoologický kou-

tek a v podstatě se jednalo o první zoologickou zahradu v Brně. Po 2. sv. válce část území tvořící botanickou zahradu již nebyla obnovena a po zahradně-architektonických úpravách došlo k jejímu přičlenění k parku.

V roce 1969 byl do Tyršova sadu umístěn pomník francouzského generála Rogera Valhuberta, který

5. PARK NA MORAVSKÉM NÁMĚSTÍ, KOLIŠTI a PŘEDPROSTOR JANÁČKOVA DIVADLA

V roce 1852 vydal rakousko-uherský císař nařízení umožňující zboření zbývající části brněnských hradeb. Otevřel se tak prostor pro zelenou okružní třídu tvořenou územím dnešních ulic Nádražní, Koliště, Rooseveltova, Joštova a Husova.

Snahy o parkovou úpravu se zde ale objevovaly již od roku 1793, kdy vznikla promenádní lipová alej před hradbami (v místech dnešní Nádražní a Benešovy ulice). Později k ní přibyl i parčík s dřevěným pavilonem při ústí dnešní ulice Kounicovy. V roce 1835 bylo osázeno alejemi celé Koliště.

Po zrušení městských hradeb byl podle návrhu vídeňského architekta L. Förstera z roku 1861 založen park mezi dvěma úseky okružní třídy – dnešní ulice Rooseveltova a Koliště. Úpravy zeleně na okružní třídě vedl od roku 1864 městský zahradník Antonín Šebánek. Hlavní osou se stala ústřední alej s hudebním pavilonem, kavárnou a rondely s lavicemi. Součástí budované okružní třídy se stala i dvě parková náměstí, Komenského

a Žerotínovo, a stavěly se zde reprezentativní budovy.

Začátkem 40. let 20. století byla původní celistvá zelená okružní zóna rozdělena novou tramvajovou tratí. Vznikly tak dnešní parky Koliště a Moravské náměstí, hned po válce rozšířené o parcelu, na níž do té doby stával Německý dům.

V roce 1955 došlo v části parku Koliště k odhalení plastiky znázorňující rudoarmějce se vztyčenou paží, pokynem k zastavení palby. Jejím autorem je Vincenc Makovský. O deset let později bylo v parku Koliště postaveno Janáčkovo divadlo, kterému musela ustoupit slavná funkcionalistická Zemanova kavárna, navržená v roce 1925 Bohuslavem Fuchsem. Její replika, umístěná malý kousek od původního stanoviště, se veřejnosti otevřela v roce 1995. V roce 2013 se prostor památníku dočkal rekonstrukce kamenných zídek, chodníků i sochy rudoarmějce. Nově byla vysazena alej jerlínů japonských.

Ve stejném roce proběhla i revitalizace části parku Koliště u Janáčkova divadla (Z. Sendler). Její součástí byla oprava cest, rozdělení hlavní

trasy na části pro pěší a pro cyklisty, odborné ošetření zeleně, umístění nového mobiliáře, renovace keramických plastik i stávajících fontán, ke kterým přibyla ještě jedna nová. Vznikly zde i dvě zpevněné plochy vybavené herními prvky pro děti.

V roce 2014 byl nově upraven rovněž prostor před Janáčkovým divadlem (ateliér A3, E. Wágnerová), od roku 1965 tvořený zpevněnou plochou – na začátku 21. století využívanou jako parkoviště. Vznikly zde podzemní garáže a na jejich střeše parkově upravená plocha sloužící jako reprezentativní parter. Dominantou prostoru se stala světelná fontána ve tvaru divadelní opony. Její vertikálu podpořilo také deset zemních trysek, které mohou být rovněž slavnostně nasvětleny. Západní část parteru doplňují terénní vlny se zavláženým trávníkem lemovaným výsadbami muchovníku stromového. Pobytový charakter předprostoru divadla je podpořen rozmístěním bílých betonových posedových prvků. Nově se na piazzettě Janáčkova divadla konají různé oblíbené venkovní kulturní akce.

6. SCHREBEROVY ZAHŘÁDKY

V brněnské čtvrti Černá Pole, mezi ulicemi Lesnická, Jugoslávská a Volejníková, dnes objevíme park o rozloze přibližně 2,4 ha. V letech 1783 až 1907 se ale na jeho území nacházel hřbitov.

Po zrušení místa posledního odpočinku zde vznikla první zahrádkářská

kolonie v rakousko-uherské monarchii. Název dostala podle významného zastávce pobytu na čerstvém vzduchu, ortopeda, univerzitního učitele a ředitele sanatoria v Lipsku Daniela Gottloba Moritze Schrebera. Ačkoliv hnutí Schreberových zahrad vzniklo až několik let po jeho smrti,

stalo se poměrně populárním nejen v Německu, ale i ve Švýcarsku a Rakousku-Uhersku.

Parkem se Schreberovy zahrádky staly až na přelomu 50. a 60. let minulého století, kdy došlo ke zrušení zahrádkářské kolonie. Zachována zůstala lipová alej, která byla jednou

ze součástí původního hřbitova. Vysázeny byly nové stromy a keře. V 70. letech místo obohatilo dětské hřiště vybavené typickými kovovými průlezkami. Zároveň proběhly výrazné dosadby zahuštěných, zejména jehličnatých dřevin. Další rekonstrukce se park dočkal

v roce 1998, kdy byl mj. obnoven herní mobiliář a kovové průlezkky nahradily atypické dřevěné plastiky. O devět let později proběhla oprava zpevněných ploch, dosadby dřevin, obnova travnatých ploch a vybavení mobiliářem podle projektu architektky E. Damcové.

Trojúhelníkovitým půdorysem Schreberových zahrádek prochází páteřní severojižní osa lemovaná již zmiňovanou starou lipovou alejí tvořenou nejstaršími a nejhodnotnějšími dřevinami v tomto území. V parku dnes nalezneme zrekonstruované dětské hřiště, víceúčelové hřiště na fotbal a basketbal, travní plochy pro různorodé využití a dětskou kavárnu umístěnou v jeho severní části, poblíž ulice Volejníkova.

V současnosti jsou Schreberovy zahrádky díky své poloze a uspořádání velmi oblíbeným prostorem pro rekreaci a odpočinek širokého spektra návštěvníků z přilehlé rezidenční zástavby.

7. NÁMĚSTÍ 28. ŘÍJNA

V průběhu 18. století bylo na říčce Ponávce, která obtékala východní část brněnských hradeb, osm rybníků. Poslední z nich se nazýval Hutterův a na jeho místě dnes nalezneme náměstí 28. října. Rybník byl vysušen kolem roku 1782 a v jeho bezprostředním okolí, na území bývalé zahrady hraběte Mitrovského, vzniklo předměstí Hráze a Příkop. Na ploše dna rybníka byla posléze postavena zastřešená dřevěná aréna sloužící divadelním a cirkusovým představením. Park jako takový zde vznikl až na přelomu 19. a 20. století, kdy došlo k výsadbě obvodových alejí javorů a lip.

V období mezi roky 1890 a 1918 (a během 2. sv. války) se náměstí jmenovalo podle oblíbeného brněnského starosty Gustava Winterhollera.

Posléze byl zvolen název upomínající na datum vyhlášení samostatného československého státu.

Prostor parku procházel různými proměnami, v roce 1928 sem byla umístěna obdélníková vodní nádrž s fontánou a dětské hřiště. V 60. letech minulého století byla vodní nádrž zrušena a byly zde dosázeny dřeviny, zejména jehličnaté. Prostor doplnila plastika S. Lacinové Ženy po koupeli.

Nutná rekonstrukce náměstí 28. října proběhla na počátku 21. století, kdy se již značná část dřevin nacházela v neuspokojivém stavu. Kromě nezbytných ošetření a dosadeb obvodové aleje bylo také zrekonstruováno dětské hřiště a opraveny mlatové povrchy cestní sítě. Původní prostorová kompozice parku však zůstala zachována.

V roce 2014 byl do parku navrácen vodní prvek ve formě památníku holocaustu (D. Václavík). Černá mramorová krychle o hraně délky Ludolfova čísla, po jejíchž stěnách stéká voda, má symbolizovat neustále se opakující lidské utrpení, které voda smývá a očišťuje. Na dně bazény okolo podstavce se nachází zlatý text v češtině, hebrejštině a romštině.

8. SLOVANSKÉ NÁMĚSTÍ

Jedním z nejoblíbenějších parků v městské části Královo Pole je bezesporu Slovanské náměstí. Vzniklo již v roce 1913 podle studie hamburského zahradního architekta Leberechta Miggeho. Prostranství náměstí utvářela volná travnatá louka

lemovaná pravidelně tvarovanou lipovou alejí. Závěr louky tvořila vyvýšená mlatová plocha sloužící ke shromažďování a po stranách byla umístěna dětská hřiště. V roce 1918 zde slavnostně vysadili památný strom, Husovu lípu, pro který se ča-

sem začalo užívat i jméno Lípa svobody. O sedm let později prošel park úpravou podle návrhu Josefa Kumpána, který do volné travnaté plochy vložil pravidelnou cestní síť s rondely odpočívadel.

V průběhu následujících let park po-

Roku 2006 se uskutečnila rekonstrukce parku. Projekt architektů Zdeňka Sendlera a Radko Květa zachoval původní prostorové členění na volnou travnatou plochu a vyvýšenou terasu. Změny se nedotkly ani obvodové aleje hodnotných stromů ve střední části.

Vnější „nárazníková“ zóna zahrnuje obvodový chodník s alejí a travnatým pásem. Vnitřní klidová část parku je od okolí oddělena tvarovanou habrovou stěnou. V místě terénního zlomu se nachází amfiteátr s přístupovým schodištěm a rampou. Je zde i technické zázemí parku a kavárna. V části přiléhající k ulici Skácelova se nalézá dětské hřiště s velkou kovo-

vou prolézačkou a dalšími herními prvky.

Park, jehož rozloha je 1,4 hektaru, je chráněnou kulturní památkou. Byl vyhlášen Parkem roku 2007 a získal 2. místo v kategorii Ekologické stavby v soutěži Stavba Jihomoravského kraje 2006.

stupně procházel dílčími proměnami. Nejméně vhodnou proměnou bylo jeho rozdělení trolejbusovou tratí, k němuž došlo v roce 1965. Na začátku 21. století ale byla silnice protínající Slovanské náměstí zrušena a území se tak vrátilo ke své dřívější celistvosti.

9. WILSONŮV LES

Severozápadně od centra Brna se nalézá městská část Žabovřesky, jejíž součástí jsou dva lesoparky – na jižním okraji Wilsonův les a na severním Palackého vrch. Prvně jmenovaný, občany hovorově nazýván „wilsoňák“, má rozlohu 34 ha a nalézá se na skalnatém svahu na levém břehu řeky Svratky.

V roce 1882, tj. 32 let po připojení vesnice Žabovřesky k Brnu, jej v součinnosti s městskou částí založil Zalesňovací a okrašlovací spolek. Na počest Františka Josefa I. byl lesopark nazván Císařský les (Kaiserwald).

Po událostech první světové války a po založení samostatného československého státu byl pojmenován podle amerického prezidenta Woodrowa Wilsona. Během druhé světové války se opět používal původní název a v době komunistického režimu jeho jméno znělo Jiráskův les.

Lesopark se brzy stal oblíbeným místem procházek a výletů. Návštěvníci zde mohli obdivovat nejen krásné výhledy na město, ale rovněž se těšit z vysázených listnatých stromů, borovic i douglasek. V 70. letech 20. století byla ve Wilsonově lese vybudována sjezdovka s umělým povrchem, která byla posléze uzavřena a chátrala. Zanedbaný park převzala v roce 2001 do správy příspěvkové organizace Veřejná zeleň města Brna. Začala obnova zeleně, byly odstraněny nevhodné dřeviny, dosazeny stromy, keře i půdopokryvné byliny. Pro zkvalitnění pobytové funkce lesoparku byl doplněn autorský dřevěný mobiliář včetně informačního systému. Dnes lze ve Wilsonově lese najít nejen dětská hřiště a odpočinkové lavičky, ale také venkovní fitness prvky pro dospělé.

Z uvažované přeměny sjezdovky s umělým povrchem na tradiční zimní a z rozšíření celého sportovního areálu nakonec sešlo. A tak nyní stojí na vrcholku svahu v průhledu bývalé sjezdovky vyhlídkový altán, lyžařský vlek nahradilo dřevěné schodiště.

BRNO

MAPA

KRÁLOVO POLE

ŽABOVŘESKY

JUNDROV

9

10

15

KOHOUTOVICE

16

18

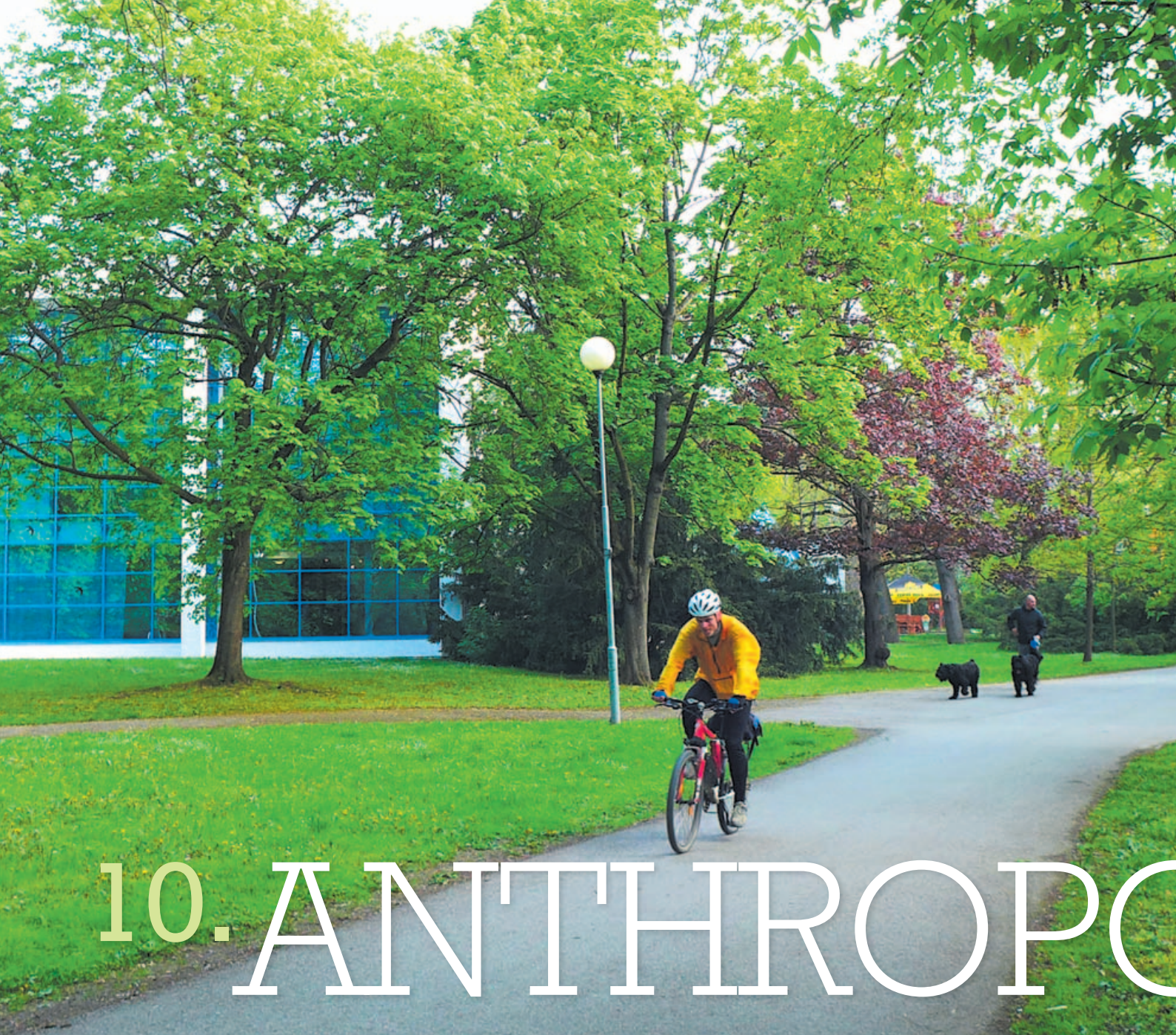
NOVÝ LÍSKOVEC

24

1. Park Špilberk
2. Denisovy sady a park Studánka
3. Lužánky
4. Tyršův sad
5. Park na Moravském náměstí, Kolišti a předprostor Janáčkova divadla
6. Schreberovy zahrádky
7. Náměstí 28. října
8. Slovanské náměstí
9. Wilsonův les
10. Anthropos
11. Björnsonův sad
12. Kapucínské zahrady
13. Komenského náměstí
14. Konečného náměstí
15. Kraví hora
16. Letohrádek Mitrovských
17. Obilní trh
18. Park Pod Plachtami
19. Sady Národního odboje

10. ANTHROPO

V parku o výměře 4 ha se nachází pavilon Anthropos, podle něhož se park nazývá. Pavilon byl postaven v roce 1962 dle projektu architekta Františka Šteflíčka. Od té doby se zde nachází stálá expozice pravěkých dějin, pořádány jsou zde také různé dočasné výstavy. Jedním z vel-

kých lákadel zdejšího muzea je i model mamuta v životní velikosti. Kolem Kohoutovického potoka, jenž parkem protéká, vznikly v roce 1813 lázně s parními koupelemi založené lékařem J. V. Bayerem. Léčivost potoka se posléze neprokázala, lázně byly přibližně po 30 letech zrušeny

a časem je nahradilo letní divadlo. V polovině 19. století zde byla Brněnskou měšťanskou střeleckou společností vystavěna restaurace a stálá střelnice, kterou při příležitosti 4. rakouské spolkové střelby navštívil i sám císař František Josef I. Když sem byla v roce 1870 zavedena

DS

konala první brněnská oslava svátku práce.

V parku se díky jeho poloze v nivě řeky Svratky daří celé řadě dřevin, typickými stromy jsou zde mohutné topoly, které tvoří součást měkkého luhu. Místo je také zimovištěm vodních ptáků. Kromě mobiliáře k odpočinku zde nalezneme zajímavě upravené dětské

hřiště odkazující na pravěkou historii s atrakcí ve tvaru kostry tyranosaura. Park Anthropos nabízí lákavou kombinaci dobré dopravní dostupnosti z centra (i veřejnou hromadnou dopravou), příjemných procházek, cyklostezek, možnost návštěvy některé z výstav i zázemí muzejního pavilonu vč. kavárny.

koněspřežná dráha, stalo se místo oblíbeným cílem výletů. Park jako takový zde vzniknul koncem 19. století úpravou lužního lesa.

V 50. letech 20. století byl nákladně upraven a jeho součástí se stal i pomník s nápisem „Bud' práci čest“ – připomínka, že se zde 1. máje 1890

11. BJÖRNSONŮV

28

Ačkoliv Björnsonův sad, nacházející se na rozhraní městských částí Brno-střed, Královo Pole a Žabovřesky, získal své jméno teprve v roce 1992, má za sebou zajímavou historii. Kolem původně lučního prostranství, příležitostně sloužícího jako vojen-

ské cvičiště, byly v letech 1907–1911 vystavěny budovy dnešní Fakulty stavební Vysokého učení technického v Brně (J. Bertl). Posléze k nim přibýly další stavby, například Poliklinika Zahradníkova (J. Kumpošt), Právnická fakulta Masarykovy uni-

SAD

verzity (A. Dryák) či budova Univerzity obrany (B. Fuchs).

V průběhu 1. sv. války zde stály dřevěné nemocniční baráky sloužící nedalekému vojenskému lazaretu. Posléze se území využívalo jako produkční zahradnictví, zelinářství

a soukromé zahrádky. Během 50. let 20. století zde vzniknul provizorní park. Přestože nebyl krajinářsky projektován a výsadby zeleně i cestní síť byly tvořeny živelně, stal se velmi oblíbeným místem vycházek širokého spektra návštěvníků od seniorů

až po studenty přilehlých vysokých škol.

V roce 1992 byla tato 2 ha rozlehlá plocha pojmenována po norském nositeli Nobelovy ceny za literaturu Bjørnstjernovi Bjørnsonovi. Umístěn zde byl soliterní kámen s bronzovou pamětní deskou (dílo Z. Makovského a B. Čelikovského). O osm let později do parku přibyla dřevěná plastika Tři grácie od sochaře V. Kyselky.

Dlouho plánovaná rekonstrukce Bjørnsonova sadu začala v roce 2014 dle projektu architekta Z. Sendlera. Dispoziční řešení, založené na stávajících urbanistických vazbách a logicky navazující cestní síti, člení prostor do čtyř částí – volných lučních ploch. Tři jsou ponechány jako pobytové, čtvrtá je herní s fitness programem a hřištěm pro děti. Centrální plocha je polyfunkčním „náměstím“ s kavárnou z typizovaných stavebních buněk. Zajímavý akcent parku vytváří mobiliář pojedený jako „studentské“ lavice z červené betonové skořepiny kontrastující s okolní zelení.

12. KAPUCÍNSKÉ ZÁHRADY

Dokončení stavby brněnského kláštera katolického Řádu menších bratří kapucínů (Ordo Fratrum Minorum Capucinatorum) se datuje roku 1656. Patřily k němu i zahrady pod Petrovem, jejichž původní svažité terén

byl členěn terasami a osázen vinnou révou. Řádoví bratři zde žili až do roku 1950, kdy je komunistický režim vyhnal a zabavený majetek převzalo do správy Moravské zemské muzeum. Kapucíni se sem k plnému

řeholnímu způsobu života vrátili až po 40 letech.

Celková rekonstrukce kláštera probíhající v 60. letech 20. století se dotkla rovněž prostoru zahrad. Vznikla formální úprava tří teras s fontánou

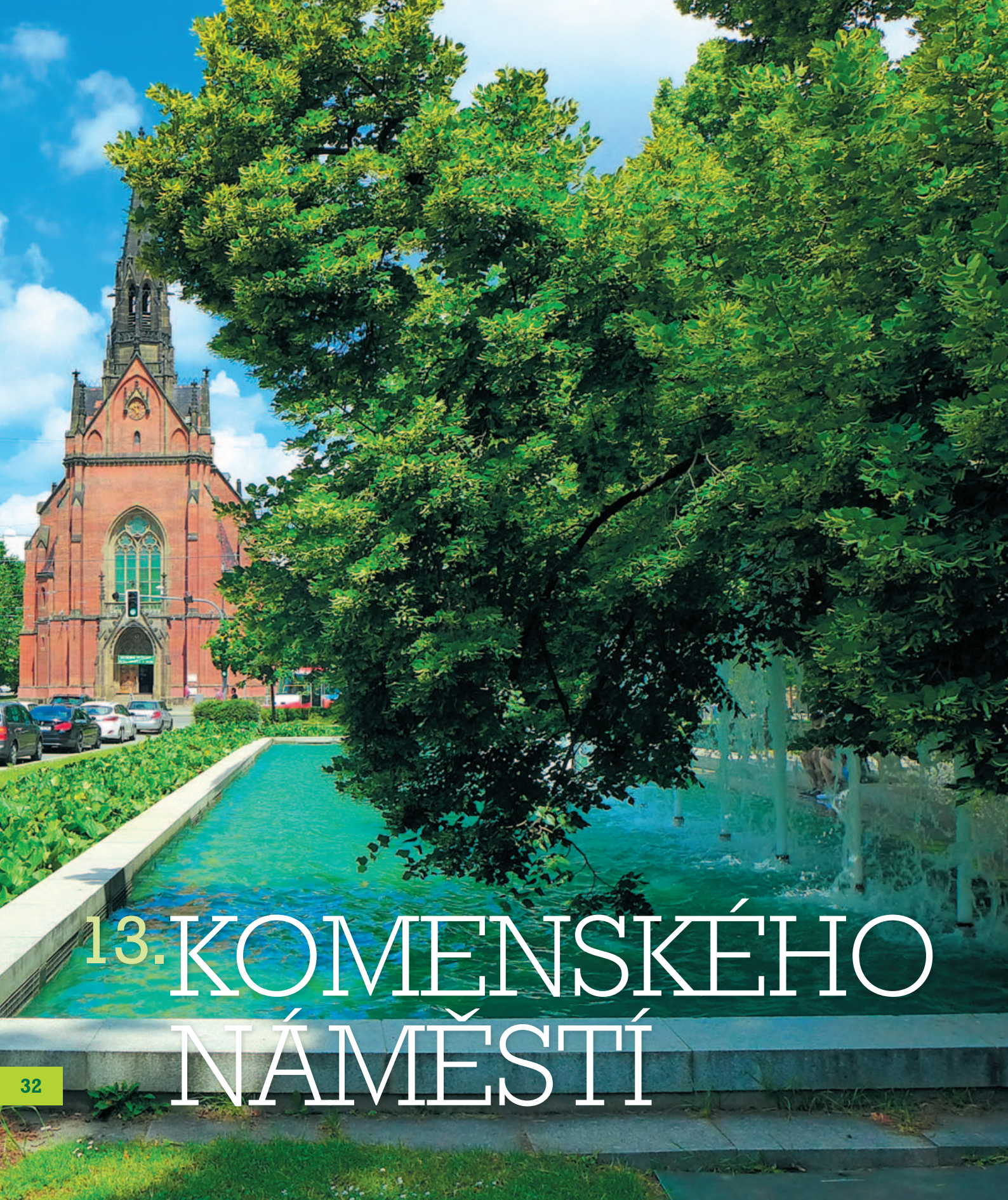

a také expozice geologických exponátů na nejvyšší terase. V roce 1967 prošlo úpravou nádvoří kláštera, kde vznikla kamenná kašna. V letech 2010–2011 byla podle projektu architektů P. Hruši – P. Pelčáka

a Z. Sendlera – V. Babky upravena a zpřístupněna čtvrtá a pátá terasa Kapucínských zahrad. Součástí rekonstrukce se stala oprava opěrné zdi, přiléhajících zídek, obvodového chodníku i spojovacích linií. Došlo k založení reprezentativního trávníku se závlahou a k výsadbě vzrostlých stromů i půdopokryvných dřevin. Projekt řešící zpřístupnění druhé a třetí terasy zahrad veřejnosti v rámci regulované návštěvnosti byl zpracován v roce 2014 (E. Wágnerová, Z. Vydrová). Koncept zachovává lineární terasovité uspořádání území vinoucí se od budovy kláštera ke čtvrté terase. Počítá se s opravou poškozených opěrných zdí a schodišť, s novou koncepcí vegetačních, pěších a pobytových ploch, mobiliářem a venkovním osvětlením. K unikátním Denisovým sadům tak přibude další intimnější zelený prostor umožňující odpočinek, pobyt a zastavení se v rušném centru velkoměsta.

13. KOMENSKÉHO NÁMĚSTÍ

Historie vzniku Komenského náměstí je spojena s budováním okružní třídy, vznikající takřka současně se známější vídeňskou Ringstrasse. Roku 1852 rozhodl c. k. výnos o odstranění brněnského opevnění, a tak mohl začít jeden z nejvýznamnějších urbanistických počínů v českých zemích druhé poloviny 19. století.

Již v letech 1858–1860 povolil císař František Josef I. na dnešním Komenského náměstí výstavbu Německé vysoké školy technické (dnešní Lékařská fakulta Masarykovy univerzity) od architekta I. Latzela v novorenesančním slohu. Tato budova jako první definovala západní stranu budoucího Komenského náměstí na křížení dvou hlavních kompozičních os okružní třídy. Ve východní části ji doplnila hmota budovy německého gymnázia (1860–1862) od architektů E. Nüllla a A. Siccardsburga, v současnosti sídlo Janáčkovy akademie múzických umění (JAMU).

Kompoziční akcent náměstí však vytvořil až „Červený kostel“, cihlový neogotický evangelický chrám Jana Amose Komenského. Kostel, postavený v roce 1867 dle návrhu H. Ferstela, je umístěn na čestném místě křížení dvou tříd, Joštovy a Husovy, a zároveň tvoří protipól dominantě obelisku v Denisových sadech. Celkovou kompozici této části okružní třídy doplnila parková úprava kolem obou školských budov a kolem kostela z roku 1871. Jižní část Komenského náměstí uzavřela pak o tři roky později významná výstavba objektu Besedního domu od architekta T. Hansena ve stylu římské renesance.

Novodobá rekonstrukce Komenského náměstí proběhla roku 2001. Došlo k obnově povrchů, úpravě trasování cestní sítě a dosadbám zeleně. Průčelí budovy JAMU pak ozvláštnilo umístění obdélníkové fontány, uprostřed doplněné vertikálami vodních

stříků. Nutné je ovšem zmínit rovněž odhalení sochy prvního československého prezidenta T. G. Masaryka (V. Makovský, Z. Makovský) roku 2000, která nyní vévodí hlavnímu průčelí Lékařské fakulty Masarykovy univerzity.

14. KONEČNÉHO NÁMĚSTÍ

Park na Konečného náměstí se nachází v brněnské čtvrti Veverí. Ohraničují jej ulice Kotlářská, Veverí a Úvoz. Prostor obklopují secesní domy od architekta a stavitele Franze Pawlu. Věvodí jim budova Tivoli, postavená na přelomu 19. a 20. století. Výrazným prvkem domu je nejen mnoho zdobných rostlinných prvků na fasádě, ale rovněž i nárožní věžice, které ovšem byly přistavěny až později. Neví se zcela přesně, proč dům dostal právě název Tivoli, ale jisté je, že na dlouhá desetiletí dal jméno ulici i parku. Od roku 1925 pak bylo náměstí pojmenováno podle tehdejšího významného právníka a senátora Aloise Konečného. Parkovou plochu náměstí tvořil trávnický ostrůvek lemovaný špalírem listnatých stromů. Ačkoliv se jednalo spíše o provizorní řešení, nakonec zůstalo zachováno až do 21. století. Silné dopravní zatížení, nedostatečnost mobiliáře a nepřívětivá centrální plocha vytvářely do nedávne doby prostor, který jen stěží mohl plnit rekreační a estetickou funkci.

Nepravidelná výsadba dřevin navíc ani neumožňovala dostatečné výhledy na fasádní výzdobu domů. Proto byla v roce 2014 provedena rekonstrukce náměstí podle projektu P. P. Architects a ateliéru Zahradní a krajinářské tvorby. Plochu náměstí nově tvoří „zpřístupněný“ centrální prostor z minerálního betonu (MZK) s dominantním pomníkem architekta F. Pawlu, jehož autorem je sochař J. Finger.

Trojúhelníkovité uspořádání koresponduje s výhledy na významné rizality obytných domů a respektuje tak hlavní pohledové vazby. Zachovaný obvodový chodník odděluje izolační clona tvarovaného habrového plotu. Rekreační funkci náměstí dále podporuje umístění mohutných dřevěných lavic po obvodu středové plochy. Klidovou zónu v rušném provozu okolních ulic psychologicky podtrhují terénní násypy osázené trvalkovými záhony a parterovými travnatými plochami s původními i nově vysazenými rozvolněnými skupinami stromů.

15. KRAVÍ HORA

Kraví hora se stala parkem až koncem 19. století, kdy na ní Zalesňovací a okrašlovací spolek v Brně osázel plochu o výměře cca 40 ha. Ve středověku se zde sice nacházely pastviny, zahrady i vinice, ale od 18. století sloužila zejména pro vojenské účely – našli bychom na ní skladiště střelného prachu a domy pro posádku.

Protože se na nově upravené Kraví hoře nacházela rovněž síť cest a nechyběly ani odpočinkové lavičky, stalo se toto místo oblíbeným cílem procházek Brňanů. Ačkoliv zde výše uvedený spolek (založený 1878) za první dva roky své existence

vysázel na 250 tisíc sazenic jehličnatých a listnatých stromů, byly zde i zahrady, políčka a louky.

Se zvyšováním počtu obyvatel města se v okolí hory hojně stavělo. Mnoho zajímavých budov vzniklo především ve 30. letech 20. století. Za 2. světové války byly v Kraví hoře raženy protiletectvé kryty a také zde vznikla obydlení pro německé vojáky. Kolem nich se po válce rozrostly zahrádkářské kolonie s lavičkami, pikovištěm, houpačkami a stánkem s občerstvením, které byly v prvních letech dokonce veřejně přístupné.

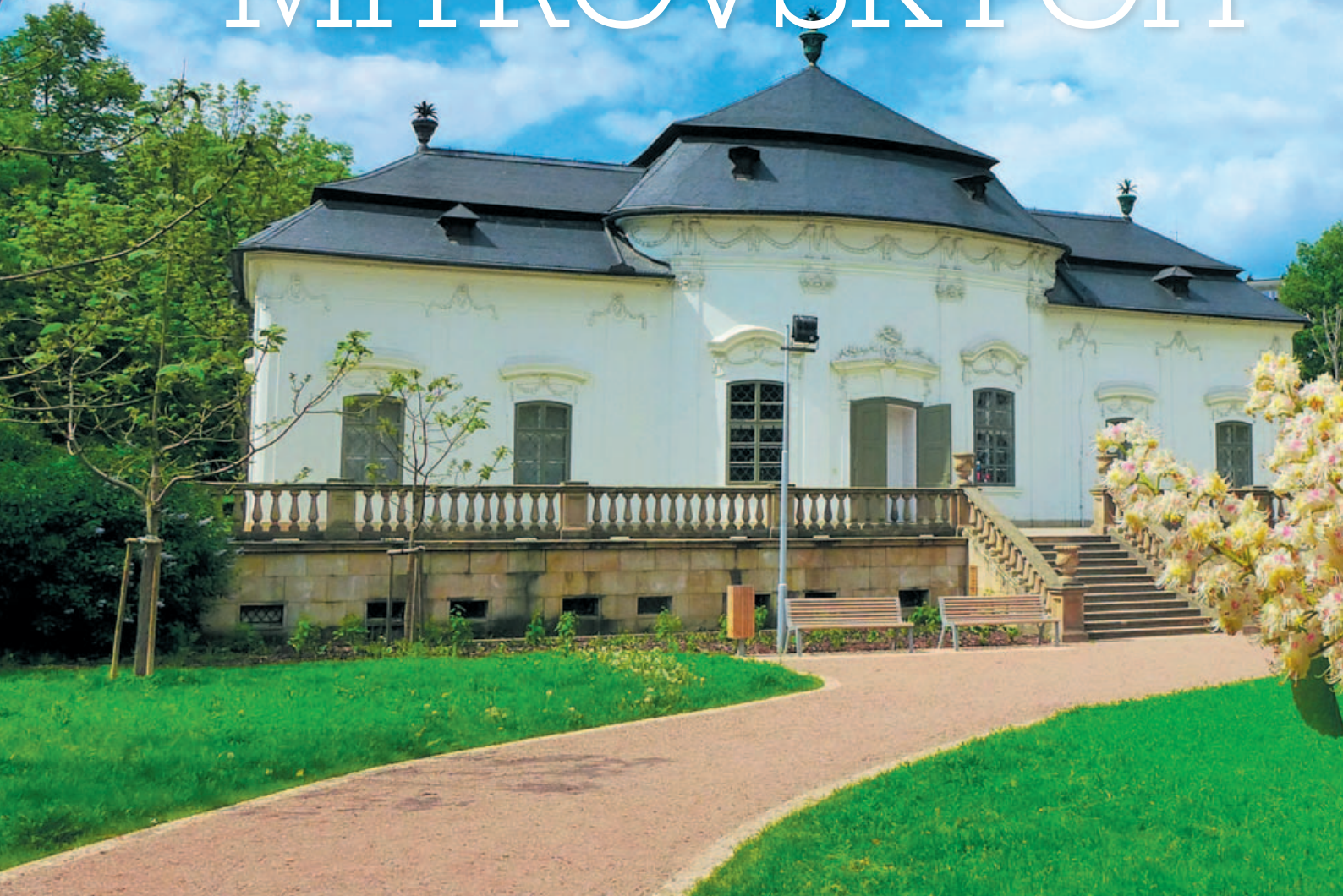
Vrchol Kraví hory doplnily roku 1949 dvě pozorovatelný, které jsou zákla-

dem dnešní Hvězdárny a planetária Mikuláše Koperníka. Na přelomu 50. a 60. let 20. století byl upraven jihovýchodní svah navážkou, krajinářsky upravena vegetace a zřízeno jezírko napájené z místního vodojemu.

V současnosti se park dočkal dílčí revitalizace. Jeho volnočasový charakter podpořila rekonstrukce hřiště na míčové hry, dětského hřiště pod hvězdárnou s doplněním herních prvků a dílčí dosadba dřevin. V roce 2013 bylo betonové jezírko přebudováno na biotopové s pobřežní vegetací. Zaměřuje se na ochranu ohrožené ropuchy zelené, která se zde pravidelně rozmnožuje.

16. LETOHRÁDEK MITROVSKÝCH

Nedaleko areálu brněnského výstaviště se nachází klasicistní zámeček. Mezi lety 1779 a 1794 jej nechal zbudovat Antonín Arnošt Mitrovský, šlechtic, milovník umění, bývalý generál a c. a k. komoří. Letohrádek, v jehož výzdobě se objevují symboly

svobodných zednářů, se záhy stal významným společenským místem, kde se setkávala tehdejší smetánka. Svou návštěvou jej uctil například i císař Napoleon I. nebo později císař František I.

Od samého počátku byla nedílnou

součástí letohrádku rovněž zahrada založená v nivě u náhonu řeky Svratky. Pod terasou záměčku se nacházel francouzský parter, zřejmě vyzdoben broderií. Na něj navazovala anglická úprava ve stylu tzv. filozofické zahrady s volně trasovanými

pěšinami a tajupnými zákoutími se skrytým významem. V zahradě byla rovněž zřízena oranžerie a skleník pro pěstování ananasů. V druhé polovině 19. století areál letohrádku odkoupilo město a pořádaly se zde různé lidové kulturní

akce. Posléze byl objekt dlouhá léta využíván jako mateřská škola.

Výrazným zásahem do podoby zahrady letohrádku bylo poté v 60. letech minulého století vybudování veletržního areálu a výstavba Veletržní třídy, která zabrala část její původní výměry. Ke změně kompozičních poměrů došlo rovněž dostavbou výškových panelových domů a tramvajového mostu v blízkosti záměčku.

Potřebná obnova zahrady probíhající v roce 2015 podle projektu E. Wágenerové přinesla rekonstrukci stávajících mlatových chodníků, instalaci nového mobiliáře, vysazení nových stromů a živých plotů, obnovu travnatých ploch, ošetření stávajících dřevin a vysazení trvalkových záhonů. Samotný letohrádek Mitrovských dnes slouží jako prostor pro výstavy, svatby a další společenské akce.

17. OBILNÍ TRH

Bismarckovo náměstí, Stalingradské náměstí, náměstí Sovětských hrdinů – taková jména v minulosti nosil Obilní trh. Tvoří jej přibližně hektarová obdélníková plocha nacházející se v městské části Brno-střed. Jak již dnešní název napovídá, sloužila dříve jako tržiště. Nejprve se zde nakupo-

valo maso a až koncem 19. století přenechali řezníci své místo prodej-
cům zemědělských plodin. Původní plocha tržiště, které vzniklo zasypaním jámy na hlínu pro výrobu cihel, byla na parkově upravené náměstí přebudována mezi lety 1906 až 1907 podél průčelí budovy Zem-

ské porodnice. Pravidelný rastr cest i stromořadí doplnily kruhové záhony ve středu parku, jehož průčelí uzavíral směrem z Údolní ulice dnes již neexistující ústav milosrdných sester sv. Karla Boromejského (zničen za 2. světové války). Ze severní strany to byly budovy městského

sirotčince vystavěného v letech 1871–1872 (J. Arnold, M. Kellner), které jsou nyní součástí Filozofické fakulty Masarykovy univerzity.

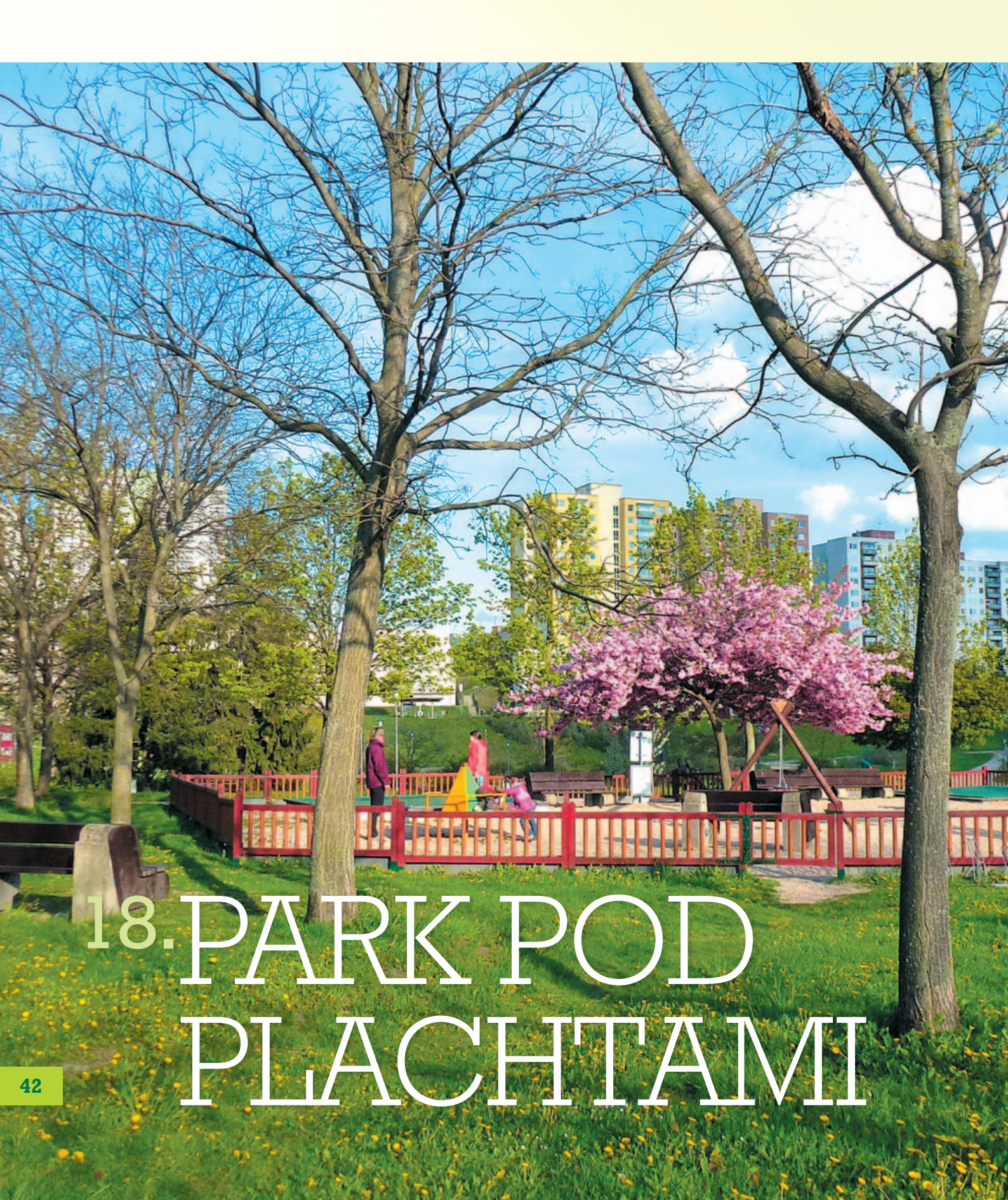
Dnešní podoba Obilního trhu se od té původní liší. V podélné severojižní ose je park lemován stromořadím oddělujícím jeho plochu od zástavby. Téměř ve středu prostranství se nachází soliterní líska turecká. Kruhové záhony nahradily podélné plochy trávníku členěné pravouhle řešenou sítí cest. Nechybí nezbytný mobiliář, zejména lavičky. V severním cípu parku bylo vybudováno

dětské hřiště, které je oploceno. V jižní části se nachází fontána lemovaná letničkovými záhony.

Středové části parku dominuje socha nahé dívky se dvěma džbány. Neví se zcela přesně, jak se na Obilní trh dostala, a ani nepanuje shoda v tom, kdo je jejím autorem.

Zajímavým objektem drobné architektury, který nyní prochází zaslouženou obnovou (ateliér RAW), je funkcionalistická zastávka městské hromadné dopravy od architekta Oskara Poříšky z roku 1929. Nalezneme ji na křižení s Údolní ulicí.

18. PARK POD PLACHTAMI

Nejmladší brněnský park se nachází v městské části Nový Lískovec. Má rozlohu 3 ha a dokončen byl v roce 2013 (J. Zezůlka, P. Förchtgott). Název získal podle ulice Plachty jako vzpomínka na někdejší zemědělskou krajinu, kde se pokosená a usušená tráva sbírala do plachet.

Tvoří jej čtvercový půdorys s cípem vybíhajícím k jihu. Park je členěn na část pobytovou, kam jsou umístěny herní prvky, a část přírodní s retenční nádrží a květnatými loukami.

Kompozičně tvoří jezírko středobod celého parku a jsou k němu směřovány pohledy z nástupních míst nebo křižovatek cest. Přes vodní nádrž je vedena dřevěná lávka ve směru přirozené pěší trasy a její zalomení nutí návštěvníka zpomalit a rozhlédnout se po okolí.

Vybudování vodní nádrže bylo zamýšleno jako pilotní projekt ukazující možnosti zadržování dešťových vod v území. Nádrž je založena na principu retence vody zachycované

ze střech panelových domů na ulici Slunečné. Dešťová voda je z domů vedena podzemním potrubím, které v parku přechází v otevřené koryto. V mimořádně suchém období slouží pro udržení stability biotopu záložní zdroj z hlubokého vrtu poblíž nádrže. V parku byly ponechány původní vzrostlé stromy a vhodné náletové dřeviny. Novou výsadbu tvoří suchovzdorné dřeviny různého geografického původu s důrazem na přírodně působící charakter. Kolem dětských hřišť byl založen pobytový trávník, jižní polovinu parku pak pokrývají

květnaté louky. Hřiště jsou z důvodu odhlučnění umístěna jak v dostatečné vzdálenosti od obytných domů, tak od přírodních částí parku. Klidová zóna nabízí pěkný výhled a návštěvníci zde naleznou kruhové odpočívadlo. V nejvyšším místě celého areálu stojí vyhlídkový altán, jehož pohledová osa je vedena přes jezírko do volné krajiny až na věž kostela v obci Troubsko.

Park Pod Plachtami získal ocenění Park roku 2014 – cena děkana Zahradnické fakulty Mendelovy univerzity v Brně.

19. SADY NÁRODNÍHO ODBOJE (ŠELEPKA)

Pohnutou historií se vyznačují sady Národního odboje nacházející se v brněnské čtvrti Královo Pole, jejichž plocha o rozloze 1,5 ha je ohraničena ulicemi Kounicova, Šelepova, Klusáčkova a zahradou mateřské školy při ulici Chodské.

Za 1. světové války se na místě dnešního parku nacházely dřevěné baráky sloužící jako kasárna. Smutnější účel mělo místo během 2. světové války, kdy se zde nacházel jeden ze 44 pobočných táborů osvětimského koncentračního tábora.

Rozsáhlejší výstavba obytných domů (dle návrhů J. Krohy a J. Poláška) v okolí dnešních sadů Národního odboje začala kolem roku 1948. Doplnila tak první modernistickou zástavbu z roku 1931 vzniklou podle konceptu brněnského architekta J. Kumpošta.

vozní řešení. Neutěšený stav změnila v roce 2010 celková obnova. Projekt Z. Sendlera rozdělil prostor na venkovní nárazníkovou zónu a vnitřní část, která je dále členěna do tří segmentů s rozdílnou programovou náplní, vzájemně propojených čtvercovou sítí komunikací a diagonálních „pěšin“. Pobytový trávník v západní části území doplňuje pietní prostor památníku z roku 1986, upomínajícího na koncentrační tábor, a vyvýšené květinové záhony v ocelových konstrukcích. Navazující mlatová plocha před oblíbeným zábavním klubem Šelepova tvoří víceúčelovou zónu s možností konání kulturních akcí a výstav. Nachází se zde také dětské hřiště s dřevěnými herními prvky.

Východní třetinu parku uzavírá pobytový trávník s květinovými záhony a s hřištěm pro nejmenší děti. Příjemný pobytový charakter sadů Národního odboje dotváří umístění kovových zahradních lavic s osobitou modro-zelenou úpravou.

Parku, který dnes slouží zejména pro krátkodobou rekreaci obyvatel přilehlé rezidenční čtvrti, na přelomu nového tisíciletí chyběl koncepční přístup, nenacházelo se zde dostatečné množství mobiliáře a problematické se jevílo také pro-

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PODKLADŮ

1. DAMCOVÁ, Eva. Významné parky města Brna. Brno: Odbor životního prostředí Magistrátu města Brna, 2005. ISBN 80-254-2019-1.
2. ENCYKLOPEDIE BRNA. Historie parků města Brna [online]. [cit. 03.2016]. Dostupné z: <http://encyklopedie.brna.cz/home-mmb/>
3. KOL. AUTORŮ, Veřejná zeď města Brna. Texty k parkům ve správě příspěvkové organizace. Brno: nepublikováno, 2016.
4. KUČA, Karel. Brno: vývoj města, předměstí a připojených vesnic. Vyd. 1. Praha: Baset, 2000. ISBN 80-86223-11-6.
5. PACÁKOVÁ-HOŠTÁLKOVÁ, Božena. Zahrady a parky v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. 1. vyd. Praha: Libri, 1999. ISBN 80-85983-55-9.
6. PROJEKTOVÁ DOKUMENTACE: Kapucínské terasy Brno, DSP. Brno, 2014 / Obnova parku Národního odboje při ul. Šelepova, Brno, DVD. Brno, 2010 / Park na Slovanském náměstí – text informační cedule. Brno, 2006 / Park Pod Plachtami, DVZ. Brno, 2011 / Podzemní garáže JD, Dokončení rekonstrukce a dobudování komplexu JD, DSP. Brno, 2012 / Projekt revitalizace městských parků, II. etapa – park Koliště, DSPS. Brno, 2013 / Rekonstrukce Björnsonova sadu, DPS. Brno, 2014 / Rekonstrukce centrální části Konečného náměstí – Tivoli, DSPS. Brno, 2014 / Rekonstrukce vodní nádrže v parku na Kraví Hoře s cílem udržení populace silně ohroženého druhu živočicha – ropuchy zelené, DPS. Brno, 2013 / Rekonstrukce Wilsonova lesa, DZS. Brno, 2010 / Úprava ploch veřejné zeleně kolem letohrádku Mitrovských, DVZ + DPS. Brno, 2015

B | R | N | O

Entente Florale

AWARDS
BRNO
2016

Publikace je vydána při příležitosti slavnostního vyhlášení cen mezinárodní soutěže **ENTENTE FLORALE EUROPE**, jehož pořadatelem se v roce 2016 stalo statutární město Brno.

Statutární město Brno bylo v roce 2004 v soutěži **ENTENTE FLORALE EUROPE** oceněno **STŘÍBRNOU PLAKETOU** a **Speciální cenou AIPH** (International Association of Horticultural Producers) za profesionální přístup v péči o městské parky a stromořadí

Mezinárodní soutěž, kterou vyhlašuje organizace „Evropská asociace pro zahradní a krajinářskou tvorbu“ (Association Européenne pour le Fleurissement et le Paysage – AEFPE), což je nevládní nezisková organizace se sídlem v Bruselu.

Vydal:

Odbor životního prostředí Magistrátu města Brna v červenci 2016

Autoři textů:

Ing. Julie Horká, Ph.D., Mgr. Leoš Horký

Autoři fotografií:

RNDr. Ladislava Ondráčková, Bc. Silvie Kummerová DiS., Ing. Pavel Dvořák, Ing. Tereza Pokorná, VZmB

Grafická úprava a tisk:

JABARA, s.r.o. (www.jabara.cz)